

LIBER PRIMVS

Si quis autem de superioribus aliquem libris aliter partiri uoluerit: dummodo prefatum ordinem non mutauerit: cum eo nulla est a me habenda contentio. ordinem enim potissime in hoc meo curauimus opusculo. Et haec. post disputatum ordinem ac numerum librorum ac uoluminum physicae doctrinae Aristotelis de numeri certi ac specificati collectione copiosius satis sint dicta. Nunc de principalioribus dictorum librorum epilogis: quibus & ordo & numerus librorum collectus est dicendum esse uidebitur. quibus expeditis secundi uoluminis in quo de erroribus quorundam disputandum est tractationi dabitur locus.

Compendium modorum & locorum quibus expedita in praefatis libris colliguntur. & tractanda proponuntur. pro sufficienti numero & ordine inueniēdo partium ac librorum doctrinae physicae Aristotelis. Caput. XX.

Ordo & numerus in superioribus tractatus. pro maiori parte ex dictis Aristotelis: nunc in principis librorum suorum: nunc in finibus: nunc in mediis dispositis collectus fuit locis in quibus posterioribus: ex quibus partium dictarum aut librorum suorum sumi potuit conueniens particio. de aliis locis siue locorum dictis particularibus magis: nulla ad praesens sit cura. Dico igitur quod in principio & in fine librorum quatuor solis Aristoteles utitur modis. pro principio & finem non solum initium aut libri calcem intelligimus: sed ea quoque quae inter media. intermediorum quoque partem illam appellans primam in qua noua incipit materia. finem quoque appellans ubi aliqua desinit materia. Nam in principis ac finibus aut solum dicenda proponit: aut solum dicta colligit: aut colligit dicta & proponit dicenda: aut neutrum facit: sed materiam intentam solum persequitur. At si in principio solum persequitur: tunc in anterioribus uno de tribus locis ille disponitur modis. Nam anteriorum locus uel nihil proponit nihilque colligit. & hoc in tribus reperio locis. scilicet in principio de caelo & mundo: in cuius principio materiam persequitur & in fine anterioris. scilicet de physica auditione nec proponit nec colligit. similiter in quarto historiarum circa media exequitur de somno. & in anterioribus neque colligit neque proponit aliquid. In octauo quoque de historiis loquens de reuiuenscentia mox persequitur in principio illius materiae siue tractationis illius: in anterioribus uero neque tractata colligit neque reuiuenscentiam proponit. Vel finis anteriorum solum colligit. Et hoc in duobus reperitur locis. scilicet circa finem quarti de historiis. ubi mox de mare & foemina persequitur. & in anteriorum fine colligit de sensu & somno. similiter in octauo de historiis de lagore mox persequitur: in anterioribus uero solum colligit uel finis anteriorum colligit & proponit. & hoc in libro de morte reperitur in cuius principio mox materiam persequitur in anterioribus uero. scilicet in libro de longitudine ac breuitate uitae & libro de iuuentute & senectute: quod ambo eum qui de morte procedunt. proponit dicenda de uita & morte & colligit prius disputata. Vel in anterioribus solum proponit. scilicet in libro de inspiratione. in cuius principio mox materiam suam persequitur. in anterioribus uero uidelicet in principio de iuuentute & senectute solum proponit. principia igitur solum persequentia materiam anterioribus collata quadrupliciter uariant. & haec in septem reperuntur locis: sicut mox declaratum est. Si uero principia solum proponunt tunc anterioribus comparata quadrupliciter quoque uariant. uno quippe modo. cum in anterioribus nec colligit nec proponit. Altero quando solum colligit. Tertio cum colligit & proponit. Quarto uero quod in anterioribus solum proponit. De primo modo principium de physico auditu computandum est in quo proponuntur tractanda in anterioribus uero cum anteriora nulla sint nihil fit. In principio quoque de progressu animalium solum proponit. In anterioribus uero. scilicet in fine de partibus uel fit. dato quod totus epilocus loci illius supradictus fuerit. uno. n. de tribus modis epilocus ille uicari potuit. De secundo est principium de animalium progressu. in quo dicenda solum proponuntur. in anterioribus uero. scilicet in fine de partibus solum modo colligit. dato quod ea sola pars qua in fine de partibus dicenda proponuntur addita fuerit. De tertio septem reperio loca primus est principium septimi de historiis: ubi solum dicenda proponit. scilicet de generatione hominis. & in anterioribus uidelicet in sexto post medium tractata colligit. & de terrestribus ac hominis generatione se tractaturum proponit. Secundus est principium de generatione & corruptione. ubi dicenda solum proponit in anterioribus uero. scilicet in principio tertii de caelo & mundo dicta colligit. & agendum de generatione & corruptione proponit. Tertius est principium de progressu ubi solum tractanda proponit. in anterioribus uero. scilicet in fine de partibus dicta colligit & dicenda de progressu proponit: posito quod pars secunda quae proponitur fuerit uiciata: de hac dictio de progressu. scilicet in generatione mutata. quod inter tres praefatos uiciandi modos magis fuisse credimus. Quartus est liber de anima in cuius principio proponit dicenda de anima. in anterioribus uero. scilicet in fine de progressu dicta colligit & dicenda de anima proponit. Quintus est in eo qui de memoria. in cuius principio solum proponit. in anterioribus uero. scilicet in fine de sensu & sensibili colligit & proponit se de memoria disputaturum. Sextus est liber de somno in cuius initio de somno se tractaturum proponit. & in anterioribus. scilicet in fine eius qui de sensu & sensibili colligit dicta & se de somno tractaturum proponit. Septimus est quoniam in initio eius qui de iuuentute & senectute solum proponit in anterioribus uero scilicet in fine de causa longitudinis ac breuitatis uitae colligit & proponit. Hii sunt igitur modi septem quibus in principio solum proponit. & in anterioribus colligit & proponit. Quare si in principio solum proponit cum anterioribus tripliciter comparet: Hoc in decem reperietur locis. scilicet primo modo duo. in secundo unum. in tertio uero septem attamen cum in hoc tertio idem positus sit ille. scilicet quo principium de animalium progressu anterioribus comparatur: & hoc secundum triplicem deprauationis modum possibile: de quo triplici deprauationis modo possibili quod in ueritate unum solum fuerit uitium quodcumque de illis tribus fuerit: quis tertium magis credamus: ideo de illis tribus duo subtrahi debet. & sic octo tantummodo supererunt. Si autem in principio tantum colligit unus solus de hoc reperietur modus. & in uno loco. ille. scilicet quod in anterioribus nihil reperiat. & hoc in principio octauum de historiis reperitur. ubi de substantia ac generatione animalium colligitur. in anterioribus autem nihil fit. Si uero in principio colligit & proponit tunc anteriora dupli inueniuntur modo. uno cum in anterioribus nec colligit nec proponit. Alio cum in anterioribus solum colligitur. De primo quatuor reperimus loca. primus est quoniam in principio libri meteororum colligit & proponit. in anterioribus uero nihil tale fit. Secundus in principio quinti de historiis ubi colligit & proponit. & in anterioribus nihil. Tertius in secundo de partibus ubi dicta colligit & dicenda proponit. in fine uero historiarum nihil facit. conferendo tamen principium hoc. scilicet secundi de partibus fini libri meteororum.

zū: eo mō quō cās ea q̄ de causis cōsequūt sic ī anterioribus aliqd̄ ppōit & sic eēt unus alius modus ī nullo alio loco reptus. s. q̄ ī p̄cipio proponit & colligit & ī aūrioribz solū ppōit. Quartus ī p̄cipio d̄ sēsu & sensibili ubi colligit & ppōit & ī aūrioribz nihil fit. De sc̄do duo repimz loca p̄rius ī p̄cipio eis q̄ de motu: ubi dcā colligit & dicēda ppōit. ī fine uero aūriorz. s. libri de sōno solūmō colligit. Scūdus ī p̄cipio de cā lōgitudis ac breuitatis uitæ tractata colligit & agēda pponit. ī fine uero anteriorz. s. de generatiōe aīaliū solūmō colligit Tertius autē modus: uidelicet q̄ ī p̄cipio colligant & pponant eadē p̄cise q̄ in fine anteriorū collecta ac proposita fuerāt cum ingeniosus non sit uerū potius nugatorius: eo non usus est Aristoteles in suis epilogis: tanq̄ Aristoteli īgeniosissimo ac ī mō scribendi eruditissimo indecēs. loca igif̄ p̄dicta numero uiginti duo sunt septē uidelicet cū in p̄cipiis materiam solum prosequitur absq̄ hoc q̄ colligat aut pponat. octo uero cū in p̄cipiis solū pponit. in q̄bus aut in p̄cipio tantū colligit. unus. sex uero cū ī p̄cipiis pponit & colligit. si tamē p̄cipium secundi de p̄tibus ēt fini metheoroz cōparat uti diximus sic erunt septē & in uniuersum uigintitria loca & modi decem aut undecim. s. tres cum in p̄cipio solūmodo prosequit materiā. quatuor si in p̄cipiis tantum pponit. unus modus cū in p̄cipio solūmodo colligit. Duo modi cū in p̄cipio colligit & proponit. Imo tres si secūdus liber de partibus cōparet fini quarti libri metheororum. quēadmodū ēt libro de historiis cōparabatur. Et hęc satis sint de modis decē uel undecim epilogandi quibus Aristoteles in locis uigintiduobus aut uigintitribus usus est. ex quibus partium ac libroz physicæ doctrinæ Aristotelis particio ac numerus collectus ē quos q̄dem hic ponē uoluimus ut scitis iis modis: quisq̄ faciliter illū cognoscat modū illū quo ī p̄cipiis eadē p̄cise colligunt & proponunt quæ in anterioribus collecta & proposita fuerant. qui positus est ī fine libri de partibus animalium non fuisse Aristotelis modum sed uiciatum fuisse. sicut in mox tractandis demonstraturi sumus. Cæterum anteq̄ huic primo uolumini calcē iponā circa p̄fatum librorum Aristotilis numerum nōnullæ ambiguitates dissoluende sunt.

Quod Aristoteles nullum de alimento proprium fecerit librum.

Caput. XXI.

Ira ea igif̄ quæ de libroz numero definita sunt. Primo q̄dē dubitat an Aristoteles de alimento librum cōdiderit ueluti nōnulli latini sensere p̄hi. ī quoq̄ fidē eiusdem Aristotelis uerba deduci p̄t. Nam secundo de aīaliū p̄tibus libro cum de uenis loq̄ret sic scripsit. (Verū cibi excrementa q̄bus nā aīalibus iuncta sint: & q̄s ob causas aptius in cōsiderāda discerendaq̄ alimēti rōne explicet.) In secundo quoq̄ de aīa libro dixit (Figuraliter q̄dem igif̄ qd̄ sit) suple alimentū (Dictū est. certificandū aut̄ posterius de ipso ī propriis sermōibz) Ad hoc dicimus Aristotelē de alimēto nullū p̄ticularē de eo solo edidisse librum: sed de eo sparsim in plurimis scripsisse locis. In libro enim de generatiōe & corruptiōe p̄t ei comodū fuerat de alimēto breuibz egit. ipsum uidelicet docendo esse nutritibili cōtrariū. & eius substātiā cū quātitate augmētū phibente in eodē esse. in libro quoq̄ de aīa plura secūdū loci oportunitatē de nutrimento p̄tractauit ipsum duplex esse dicens. alterum uidelicet nutritibili cōtrariū alterū simile. quo fit ut inuicē utraq̄ patiāt & agāt. dicēs quoq̄ rē eadē hoc. s. s̄ba nutrite illo uero. s. magnitudine quātitatem augere. hęc igif̄ & plura alia sunt q̄ de alimēto ī libro de generatiōe & corruptione & libro de aīa scripsit Ari. plura aut̄ iis de alimēto: ī libro de aīalium generatione se p̄tractaturum pollicet: q̄ promissa post hęc ī p̄fato libro p̄p̄riis psoluunt sermonibus. ita ut cuiq̄ notū fiat nō in uno solo codice sed ī pluribz de alimēto docuisse Ari. p̄missa aut̄ ab eo sunt hęc. Nam ī tertio de aīaliū partibz libro cū de uenis loq̄retur. tale nobis pollicitus est. (Sed quonā mō & ex quo aīalia; nutriant et quo modo et uentre capiant alimētum cū de generatiōe agit aptus & expectari & explicari p̄t) Ex q̄bus de alimēto tria se p̄tractaturū pollicetur. Vnū qd̄ sit alimētū ex quo oīa aluntur aīalia. Alterū quonā mō aliunde trahat. Tertium quo pacto in nutriti substantia cōuertat: Quarto ēt de p̄tibus libro cū de ea q̄ lactes dicit̄ ageret post aliq̄ dixit. (Quēadmodū autē capiāt alimētū & quo nā pacto p̄ uēas ex alimēto īgesto subeat eas p̄tes qd̄ ī uēis digerit. explicabit̄ cū de generatione alimentoz animalium agemus). Hęc de p̄missis. quæ p̄missa cū pluribus aliis: ī p̄missō libro per soluta sunt. hęc aut̄ sunt. Alimēti necessitas eiusdē substantia. locus unde sumant̄ uie p̄ quas trālit & diffundit̄. Nutritiōis modus ad plantarū similitudinē. Cōuersio p̄ resudationē in nutriti s̄bam. secūdū nobilitatē & ignobilitatē mēbroz: alimēti diuersitas mēbris distribuēda diuersis. Nā secūdo de aīaliū generatiōe. id qd̄ p̄io tractaturz fuerat sic docuit. (Sed cū potētia qdē aīal sit sed īperfectū: aliunde accipiat alimentū necesse est.) Quid aut̄ esset alimētū parū ante docuit cū dixit. (Alimētū aut̄ ultimū aīalis sanguis est.) Vnde aut̄ alimentū illud ad aīal ī utero trahat̄ sic docet. (Quāobrē utero & parēte ut terra planta utit̄ ad cibū hauriendū donec perficiat̄.) Quo mō aut̄ & q̄bus uis alimēto fetui ī utero cōsistenti aditū natura subministrauerit docuit sic dicens. (Quo circa ex corde p̄io uenas illas duas natura descripsit. de quibus uenulæ depēdēt ī uterū ex q̄bus q̄ umbilicus uocat̄ cōstat.) Et parū post (bene aut̄ quasi radices cōtingunt uterū p̄ q̄s alimentū haurit. fetus eius. n. gratia ī utero manet.) De p̄io cōstituente sanguine qd̄ alimentū post hoc efficit̄. subdit. (Sed p̄tinus ut in plantarū semibus iest aliqd̄ tale primum qd̄ lacteū uocat̄: sic in aīaliū materia: excrementū constitutiōis alimētū est.) Post hęc ad nutritionis modum qui & in utero & extra uterum fit se cōuertens: per comparisonem ad plantas sit scripsit. (In crementum igitur fetuū p̄ umbilicū contingit eodē quo plantis modo p̄ radices atq̄ ēt aīalibus ipsis ubi absoluta iam sunt ex eo qd̄ continentur alimento idē accedit.) Cæterum post hęc quo nam modo membra resudatione quadam alimenti & in membri naturam conuersi nutriant̄: ostendit Arist. dicens. (Per uenas igif̄ & meatulos quosq̄ alimentum resudans quēadmodū aq̄ p̄ tardiusculū funē in carnem aut carnis proportionale conuertit̄ frigore consistens &c.) Ibi. n. modum quo diuersa resudante alimento nutriant̄ membra diuerso quippe mō nūc frigore nūc alio mō scdm̄ mēbroz cōplexiōes acutissime docet. nobile. s. alimētū nobilibz ignobile ignobilibz mēbris mediocribz mediocre more p̄rissimā natura distribuēte. q̄ nobiliores cibos filiis ignobilissimos seruis bruta tractantibus medios uero mediis. Sic enim natura parens suos distribuit cibos. de quo scri